

821
H86 - ЦРБ.

АХМЕТЖАН НҰРТАЗИН
(1908-1973 жж.)

**АРНАЛҒАН
ҰРПАҚТАРҒА
АМАНАТЫМ**

Петропавл қаласы
2007 жыл

АХМЕТЖАН НҰРТАЗИН
(1908-1973 жж.)

**АРНАЛҒАН
ҰРПАҚТАРҒА
АМАНАТЫМ**

Петропавл қаласы
2007 жыл

Алғы сөз орынына

Ахметжан Нұртазаұлының аты аталған жерде, ол кісінің қызмет атқарған жылдарында көріп біліскен, болмаса, сырттай таныс болған, әсіресе, ақындық өнерлерін көріп, естіп, оқып білген кісілер, «ой, Аханды кім білмейді» – деп, ол кісіге қатысты әңгімелерін ерекше ықыластарымен, сыйластық көңілдерімен айтып отыратынын әлі күнге естіп жүрміз.

Ахаң шындығында өзіміздің өлкеге ғана емес көрші облыстардың, қала берді, бүкіл республика көлемінің халқына таныс тұлға. Сол құрметті аты, атағы халық арасында әлі ұмытыла қойған жоқ.

Облыстық халық ақыны, халықтың қадірмені, аяулы ағамыз Ахаң ортамызда жүрсе 2008 жылы 100 жасқа келер еді. Тағдырдың шешімі бөлек болып, Ахаң небары 65 жас жасап, бұл (фани) дүниемен ерте қоштасты. Ахаңның тірі бейнесіне сүйсіне қарап, сүйкімді қоңыр дауысын естімегенімізге келесі жылы 35 жыл болады.

Шүкіршілік, Ахаңның қара шаңырағында баласы Қайрат, келіні Күләш, немере, шөберелері бар, қара шаңырағы орынында.

Ахаң көзінің тірісінде артында өшпейтін мәңгілік мұрасын - өлең жырларын төрт кітап етіп жарыққа шығарып, бірталай қолжазбаларын кейінгі ұрпаққа аманат етіп қалдырып кетті. Міне, біз Ахаңның сол дүниеліктерін қайта-қайта оқып суреттерін қарап, Ахаңның өзін көріп, сөзін естіп отырғандай әсер аламыз.

Ахаңның үлкен еңбегінің бірі, өлеңмен өрнектеген шежіре-дастаны. Бұл шаруашылықты атқарып шығуға Ахаң бір жыл емес, бірталай жылдар еңбек еткен ғой. Талай білімді адамдармен кездесіп, жазба тарихи дүниеліктерді оқып, зерттеп, көптеген шежіре білетін адамдарды тыңдап, керектерін жазып жинақтап, тірнектеп қажырлы еңбек атқарғаны өзінен өзі белгілі.

Ахаңның: Қолымда жеті шежіре ,
Отырмын ойда толғанып.

.....

Талай түнді өткіздім,

Шежірені қолға алып. – деген екі ауыз сөзі
айтылған ойымыздың дәлелі.

Осы үлкен жұмысының қорытындысын Ахаң жеке кітапша етіп баспадан шығарып үлгермеген. Оның себебі бізге беймәлім.

Қолмен басылатын жазу машинкасынан шыққан осы шежіренің бір данасы менің қолыма 1988 жылы жетті. Қолдан-қолға көшіп жүрген басылымның тозуға айналған кезі еді. Басылымның аяғында 1970 жыл деген жазу бар. Ахаң марқұм 1973 жылы қайтыс болған ғой.

Біраз сөздері, кісі аттары өшіріле бастаған шежірені мұқият қарап отырып, қолдан қайта көшіріп жазуға тура келді.

Ендігі жерде ойланып, шежірені сақтап қалу мақсатында, бір мекеменің баспасымен келісіп, 1991 жылы кітапша түрінде 200 данасын шығардым. Кітапша ел-ағайындардың, жолдастардың арасында тез тарап кетті. Ахаңның атынан естелік-сыйлық есебінде тегін таратылды.

Бүгінгі қолда қалған жалғыз кітапшаның жазуы да, бояуы да кетіп, кей әріптері өшіріліп, оқып пайдалануы қиынға айналды. Ахаңның мұндай қадірі қымбат еңбегін жойылып кетуден сақтап, кейінгі ұрпақтың қолына жеткізу біздің парызымыз деп білдік.

Сондай оймен қолымыздағы Ахаң жазған шежірені қайта жаңартып, кітапша етіп баспадан шығарып, халықтың игілігіне жеткізуді өз жауапкершілігімізге алып, сол ниетімізді атқарып отырмыз.

Ахаңның аруағы разы болсын!

Қоблан қажы Хамзаұлы, зейнеткер,
Қазақстан журналистер одағының мүшесі

ШЕЖІРЕ – ДАСТАН

(кіріспе)

Қолымда жеті шежіре,
Отырмын ойда толғанып.
Міндет қойып өзіме,
Тұныққа терең көз салып.
Талай түнді өткіздім,
Шежірені қолға алып.
Таратайын үш жүзді,
Сәтін салса оңғарып.

Шығыс халқы өмірін,
Көп ғалымдар зерттеген.
Қазақтың өмір тарихын,
Табамыз деген сертпенен.

Қазанцев пен Потанин,
Моңғолдан деп жөптеген.
Бартольд деген білгір де,
Одан ұзап кетпеген.

Әр ғалымдар өзінше,
Әртүрлі етіп жорыпты.
Өзбек пенен монғолға
Қазақты теліп келіпті.

Аманжолов Сәрсен нақ,
Анығын айтып беріпті.
Арғы түбі қазақтың
Түрікпеннен өрбіпті.

Түріктің ру басшысы
Алаш батыр болыпты.
Сейілхан мен Жайылхан
Деген екі ұл көріпті.

Сегіз ата түрікпен,
 Сейілханнан өрбіпті.
 Жайылхан ұлы Майқыдан
 Өзбек, Сапуан болыпты.

Сапуанның баласы
 Айырқалпақ деліпті.
 Ол кісіден Қазақ пен
 Созақ өсіп, өніпті.

Созақтан Қарақалпақ боп,
 Қазақтан туған Алаш та.
 Алаштан туған үш бала,
 Таралған үш жүз оңаша.

Үлкен ұлы Ақарыс,
 Ортаншысы Жанарыс.
 Ең кішісі Бекарыс.
 Бұл жайында, жас ұрпақ,
 «Айқап» атты журналдан
 Кәрімнің сөзін көр, таныс.

Ұлы жүзді басқарған
 Үлкен ұлы – Ақарыс.
 Орта жүзді басқарған
 Ортаншы ұлы – Жанарыс.
 Кіші жүзді басқарған
 Кіші ұлы – Бекарыс.

Үш жүзге бөлінетін жайы қалай,
 Бұл жөнінде болжамдар бар ғой талай.
 Қазақтың үш әйелі болған екен,
 Ақбидай, Дина және Алтынсамай.

Ақбидай, Дина ексуі бедеу болып,
 Ұл тапқан Алтынсамай күні толып.
 Күңшілдік жасап оған екі әйелі,
 «Алапес балаң» деген ерге келіп.

Күндестік көре алмаған сөзге нанып,
 «Баланы көмсін» деген тірі апарып.
 Қимаған өлтіруге жігіттер де,
 Баланы кете барды анасы алып.
 Жас бала Алаш болып аталады,
 Ер болды, енді оған кім бата алады.
 Жағдайды анасынан білгеннен соң,
 Қалайша шыдап батыр жата алады.

Алаш мықты, жүректі болды батыр,
 Әкесін іздеп келіп тапты ақыр.
 Алапес деген бала аман шығып,
 Екі әйел сыбағасын тартты ақыр.

Ақыры екі әйелдің басын алды,
 Әкесін көшіріп өз қасына алды.
 Ерекше күші басым батыр болып,
 Қалмақтың біраз жерін басып алды.

Бар елді бағынышты үшке бөлген,
 Бөлгенде қоныс саны жүзден келген.
 Бірдей ғып бөліп беріп үш арысқа,
 Үш жүз деп содан бері атап келген.

Шын аты Ақарыстың Абайдолла,
 Жанарыс – анық аты Құбайдолла.
 Жамантас – Бекарыстың анық аты,
 Деп жазған Аманжолов Сәрсен сонда.

1. ОРТА ЖҮЗ

Жанарыстан Қотан би туған оза
 Қотан биден Қарамен, Дара қожа.
 Бес қожа деп аталған содан бері,
 Есмағұл, Есім менен Ақтан қожа.

Ақтан қожа баласы – Арғын елі,
 Қара қожа баласы – Қыпшақ елі.
 Дара қожа ұрпағы Қоңыраттар,
 Есімнен өрбіп өскен Найман елі.

Есмағұлдан Ошыбай, Жаубасар ер,
 Қотан биден тараған ұрпақ түгел –
 Арғын, Найман, Қоңырат, Қыпшақпенен,
 Керей, Уақ аталған алты рулы ел.

2. АРҒЫН

Баласы Ақтан қожа Ақжол батыр,
 Ақжолдан туған екен Арғын ақыр.
 Арғыннан жеті сұпы туып өсіп,
 Осылай қанат жайып келе жатыр.

Аға сұлтан Жәнібек елді бастап,
 Арғын, Керей руы оны қостап.
 Он бесінші ғасырда кеткен көшіп,
 Бөлініп Әбілхайыр ханды тастап.

Көшіп барған жері екен Моңғолстан,
 Темір атты ханы бар елді қысқан.
 «Қазақ тағы кез болды темір торға» –
 Деп жазған Рәшит тарих етіп дастан.

Арғынның елі де көп, жері де үлкен,
 Қалайша мақтанса да болады жөн.
 Абай мен Мұхтар, Сәкен Сейфуллинге
 Қай ақын, қай жазушы келеді тең.

Жәлел мен Ыбыраев Ысқақ, Мәлік
 Фашистің ордасына ойран салып,
 Кешегі өткен Отан соғысында
 Батырлар Алтын жұлдыз келген алып.

Тарайды Ақсұпыдан Қанжығалы,
 Асаубай, Шөңкі, Төкіш содан бәрі.
 Сарыдан Тобықты мен Қаракесек,
 Иманның ұрпақтары Тарақты елі.

Ақсұпының баласы Бәсентиін,
 Қарадан Қарауыл боп тарар кейін.
 Баласы Мейрам сопы Елеместен
 Өрбіген соңғы ұрпақтар бізге дейін.
 Еламаннан Есенбай, Игіс атты,
 Игіден Елемес еді шыққан аты.
 Атақты Дәуіт туып Елеместен,
 Осылай мәлім болған ұрпақ аты.

Дәуіттен Атығай мен Қалқас баба,
 Ақкиік, Қойлыатығай, Бағыс бала.
 Қоңырбай, Қоңырнайман, Майлыбалта,
 Құлансу, Бабасанмен туды дара.

Дәуіттің үлкен ұлы ер Атығай,
 Саятшы атаныпты сері Атығай.
 Дәуіттің он екі ұлы сері атымен
 Атанып кеткен тегіс елі Атығай.

Қалқастың үлкен ұлы Құдайберді,
Бәйімбет тете інісі соңына ерді.
Ертеде Сырдың бойын мекен еткен,
Кейінде көк Есілге көшіп келді.

Қалқас өліп қалмақтың күні туды,
Елімізді ежелгі жерден қуды.
Қалмақтың Қалдан ханы қойдай талап,
Сарысу, Шу бойынан елді қуды.

Қазақтар болды ақтабан-шұбырынды
Ашығып жолда халық көп қырылды.
Қоканның Құдияр ханы жолда тонап,
Осылай азып, тозып ел бүлінді.

Қырық жыл көшуменен тартып азап,
Еліміз Көкшетаудан орын алад.
Сол жерде ширек ғасыр өмір сүріп,
Дүниеден қайтыс болған атам Азат.

Қазақтың бар қызығы баққан малы,
Бір бірін шақырысып татқан дәмі.
Атамыз отыз бес жыл мекен еткен,
Қазіргі Азат атты стансаны.

Жаманғұл, Жантелі мен Қаумен өсіп,
Мендеке Тілекемен тізелесіп.
Бәйімбет, Құдайберді елін бастап,
Көлемді көк Есілге келді көшіп.
Есілді мекендеген аз ғана Естек,
Қазаққа қарсы шықты «қайта көш» деп.
«Есілді еш адамға бермейміз» деп,
Шықты олар қолына алып бір-бір кескек.

Сарбұлақ, Шуда менен Бағанаты,
 Естектің батыры еді шыққан аты.
 Соғысып келгендермен қарсыласып,
 Белдеуден босамады байлаулы аты.
 Тілеке осы ұрыста қаза тапты,
 Құлеке содан кейін ерттеді атты.
 Батыры Бағанаты Сарбұлақты
 Өлтіріп, Тілекенің кегін апты.

Естектен тазартылып Есіл жері,
 Құдайберді, Бәйімбет қалың елі.
 Мың жеті жүз алпыс бір жылы келіп,
 Мекені Есіл болды содан бері.

Ерке Есіл елімізге өте ұнады,
 Мақал бар «елу деген – ел құлағы».
 Атығай, Қарауыл мен Керей, Уақ,
 Жарасқан қашаннан да ынтымағы.

Шакырып бірін-бірі келді көшіп,
 Қыдырып ерулікті жүрді жесіп.
 Шал ақын, Бөкет ақын, Тоғжандарды
 Өсірген ерке Есіл, алтын бесік.

Орыс халқы сексен жыл кейін келді,
 Келе егін салуға бейімделді.
 Қазақтар соқасына көлік беріп,
 Өсірді жомарт жерден егінді енді.

Жүз жиырма жыл, мінекей, оған дағы,
 Ойласаң өзгеріс көп қоғамдағы.
 Өнімсіз жеке меншік, мешеу шаруа,
 Ол күнде ойдағыдай оналмады.

Білім мен жаңалықтан мақау болды,
 Сондықтан іске көнбіс, аңқау болды.
 Орыс халқы келген соң арамызға
 Үлгілі жұмысы іске арқау болды.

Ұлы Октябрь еліме жарық берді,
 Бақ, дәулет, шат тұрмысты алып келді.
 Көп орыспен іргеміз қосылған соң,
 Шаруамыз шалқып, тасып дамып келді.

3. ҚҰДАЙБЕРДІ

Туып өскен өз елім Құдайберді,
 Елімді түсіндірер кезім келді.
 Ақмәліш, Андайменен алты ұл өсті,
 Құлымбет, Жәмбет, Ырсай, Есенгелді.

Құлымбеттен Көшқұлы, Ораз екен,
 Ақмәліш Айыртауда болады екен.
 Жәмбеттен Андағұл мен Жұмық тарап,
 Андайдан Тілеп, Маймақ, солар екен.

Есенгелді қазіргі Ақсу елі,
 Ық жағы Тораңғұлдың тұрған жері.
 Қайролла, Баян, Сағди, Қабдрашит,
 Тілеужан, Әлжан, Есіләм жүргендері.

Ырсайдан сегіз ауыл Есілді өрлеп,
 Келеді шаруасы шалқып, сермеп.
 Өзімнің туған елім болғандықтан,
 Жөні бар сәл кейінде айтып бермек.

Жұмықтан Қойсары, Есей, Бәйгел, Барак,
Жаулыбай, Маңыбай мен Қонай тарап,
Нығымет, Қабдунасов Шамшит, Ғазиз,
Төлеген, Жақиялар ұрпақтанад.

Мұқаш пен ақын Ғалым Малдыбаев,
Зейнолла, Кенжеболат Шалабаев.
Базарбай, Қыпыш, Қозыбай, Қожахмет,
Жұмықтан өскен олар қанат жайып.

Жұмықтан Мырзақымет Мейірманов,
Сағындық Қапарұлы туысы анық.
Жаңажол ауылындағы бауырларын
Қапнас карт аралайды жылда барып.

Ораздан Дәуітпай мен Манап тарап,
Шахмет, Жауар, Асқар соған қарап.
Шарапи Төребеков, Тәжібайлар,
Қажыбай, Елубайлар қанат жаяд.

Андағұл, Өтеміс, Құлтай, Сасық,
Бір туып өскен, Шіңгір өкше басып.
Малқар мен Жарылғамыс, Өтемістен
Құрымсы шешен өткен сөзге машық.

Ырсайдан сегіз ауыл Есілді өрлеп,
Келеді шаруасы шалқып, сермеп.
Бірі аға, бірі іні сыйластығы
Атадан мирас болып бізді жебеп.

Сасықтан Жолдыбайдай батыр өтті,
Толыбай жау қолынан қаза шекті.
Ұрпағы Толыбайдың Кенже батыр,
Алыпты қалмақтардан ескі кекті.

Жолдыбайдан Байкісі, Мырзагелді,
Жанкісі Үсен менен болды белді.
Байкісіден Мәжікен Ғаббасовтар,
Жанкісіден Бүтікен өсіп өнді.

Өтемістен Малгаждар Әуелбеков,
Дүйсенбі, Әшкер менен Сауытбеков.
Белгілі Шөже батыр шөбересі,
Атағы Арқа еліне шыққан кетіп.

Андағұлда Зілқара, Шопан өткен,
Ресейдің патшасына қызмет еткен.
Әлібек аға сұлтан болып елге,
Есілдің екі бетін билеп өткен.

Құрымсыдан Жания, Болат, Хамза,
Бұл күндері жүргендер осы маңда.
Құрымсы сөзге шешен болды дейді,
Алдына жан салмаған о заманда.

Жарылғамыс ұрпағы Ысқақ батыр,
Смағұл содан тарап келе жатыр.
Дүниеден Есжан да өте барды,
Сейітжан жалғыз ұлы қалды ақыр.

Малқардан Әубәкір мен Қабен тарап,
Біртіндеп осылайша жайды қанат.
Шіңгірден Нұрғожа мен Қайроллалар,
Макытай Сағдиевтер өсіп барад.

Көшқұлы Төрт ата мен Қаумен Сары,
Исабай, Құрсақ, Әнет, Сегізелі,
Тоқсанбай, Аман, Жұман, Шоқат пенен,
Аталад Көшқұлы деп мұнын бәрі.

Әшімов Байкен, Еркін Әуелбеков,
Қоспанов Шәпет, Тұрсын Мақыметов
Ұрпағы Қошқұлының көш бастаған,
Партия қолдауымен өсіп, жетіп.

Жүргендер ел ішінде Әлміш, Әйіп,
Амантай, Мағұзым, Умақ, Еренғайып.
Қыдырма Балақымет, Қошқарбай мен
Жылкелді, Абай, Қадір қанат жайып.

Андайдан тараған ел – Тілек, Маймақ,
Ық жағын Тораңғұлдың жатыр жайлап.
Сәкен мен Мәкен, Мәжікен, Қалиасқарлар,
Асайын, Тиыштықбайлар жүрген жайнап.

Бұл елден Жарматай мен Қошан өскен,
Ысқақтар сөйлегенде желдей ескен.
Тимеген ел ішіне қианаты,
Қақ жарған қара қылды әділ дескен.

4. ЫРСАЙ

Ырсайдан Түмен, Көлей, Бөрі, Қара,
Қалыбек, Сойырғаспен алты бала.
Сойырғастан Жетпіс пен Мұштариза,
Ыбырай, Сұрағандар өсті жаңа.

Сойырғастан атақты Есенберген,
Бір жан жоқ оны жеңген шешендерден.
Қас батыр Қайнарбайдың Сыздығына
Ақыры топырақ жазған бөтен жерден.

Сыздығы Қайнарбайдың жайнап шыққан,
 Кедейлер қазанында қайнап шыққан.
 Ерекше ер болғанын көре алмай,
 Арадан байлар ақыр айдап шыққан.

Түменнен өскен еді Әлжан, Қалжан,
 Олардан Сапарғали, Сабыр қалған.
 Басқасын білмеген соң жаза алмай,
 Бір дерек таба алмай еттім арман.

Жамшинов Нұрмұхамбет Толыбайдан,
 Жан емес жігіттікте бағы тайған.
 Қосылып Амангелді Имановқа,
 Азамат соғысында ашқан майдан.

Ырсайдан туды ер боп Қара батыр,
 Қалмақтан ата кегін алған ақыр.
 Үш жүздің батырына басшы болған,
 Ерекше ерліктері жарап жатар.

Қара батыр баласы Орыс еді,
 Көкше жері малының өрісі еді.
 Азаттың стансасы осы күнгі
 Бұрынғы атамыздың қонысы еді.

Орыстың бес баласын таратайын,
 Орыс деп не себепті айтқан жайын.
 Орыстар өздеріне жақын тартқан,
 Қазақты «момын жан – деп, қарапайым».

Өзара достық болып арамызда,
 Бұл халық болды елдің панасындай.
 Солардай көп жәнс әділ ер болсын деп,

Орыс деп ат қойыпты бабамызға.
 Орыстан Жаманғұл мен туды Жанат,
 Қозыбақ, Иман менен үлкені Азат.
 Ұшырған сан жақсыны ұясынан,
 Ауылы Көктеректің деп аталад.

Азатов Пәрменбектен Тышқан батыр
 Түсірген дұшпанына заман ақыр.
 Әлімбай, Қойлыбай мен Сандыбайлар,
 Жолдыбай, Пазылбек боп келе жатыр.

Әлімбайдан Жаңбыршин Шәкір өсті,
 Оқу білім жолына ерте көшті.
 Астанада қырық жыл қызмет істеп,
 Алдынан Алатаудың самалы есті
 Салық ұлы Әлімбек, Сағидолла,
 Қабдолмәжит, Қамзалар туысы о да.
 Шәріпов Қабдунастар отыз жаста
 Майданда өте барды келмес жолға.

Нәсербай, Қапен, Кәкім Сандыбайдан,
 Қамит пен Жанақымет Жолдыбайдан.
 Сыздық қажы Абылан Шұғайыптар,
 Қас батыр Тышқанұлы Қойлыбайдан.

Халықта сауатсыздық болды онда,
 Түзелді Сыздық бас боп бұл іс оңға.
 Төте оқудың молдасын алып келіп,
 Ауылды жетеледі жаңа жолға.

Қадемше оқу кейіндеп қала берді,
 Төте оқуға ел іші баға берді.
 Қазақтар өз тілінде оқыған соң,
 Хат танып жастар жайнап сала берді.

Сыздық елдің ақылды ағасы еді,
Адамның адал жүрек тазасы еді.
Ол барында Орыстың бес ауылы,
Дау, жанжал, барымтадан қағыс еді.

Сыздық қажы қайтқан соң сайлау болды,
Партия, жанжал, жұлқыс, айдау болды.
Ауылнай сайлау үшін ел биінің,
Ауызын пара беріп майлау болды.

Пазылбектен Қарауыл, Берден еді,
Нұрғали, Махмет, Кәртәй өрген еді.
Мансұр мен Бопан, Кеңес, Қабдолқайлар,
Бір туып қанат жайып келген еді.

Оспаннан Бопан, Некен қатар өсіп,
Атқарды ел ішінде адал кәсіп.
Ұлғайып ел ағасы болған олар,
Атағы ел аузында жүреді өсіп.

Иманнан тараған ел Батырбек ед,
Жаулыбай, Тоғай одан өсіп өнед.
Балғожа, Нарғожалар Жаулыбайдан,
Шора мен Қайырбектер содан өред.

Тоғайдан Әнес, Мағзұм, Әбзақымет,
Кәрібай, Таласпай мен Божынай ед.
Сарбабадан Әнуарбек, Қалиақмет,
Жұмабек, Өмірсейіт, Сыздық өред.

Тарайды Қобылан, Елиас Шүленбайдан,
Едірес, Шортанбайлар қанат жайған.
Ерекше Қайса елге қадірлі еді,
Амал не алып кетті өткен майдан.

Қайса істің төзген еді қандайына,
 Жаркын жүз кере қарыс маңдайы да.
 Көңілін бөлуші еді әр уақытта,
 Жетім менен жесірдің жағдайына.

Ер еді тайынбаған оттан дағы,
 Елі үшін тайынбады оқтан дағы.
 Амал не арамыздан алып кетті,
 Соғыстың сұрапылы соқты дағы.

Қозыбақтан Тілеулі, Сүгірәлі,
 Алтыбай, Жетібай мен Наурыз тағы.
 Көшубай, Бекұлы мен Мәш атанып,
 Сегіз ұл Қозыбақтан өсті бәрі.

Алтыбайдан Ақжан, Бәйміш Базарбаев,
 Мұрат бар Көкшетауда Телімтаев.
 Сарымолла, Асқарбек, Сұлтанбектер,
 Әшкен, Өндіріс келеді канат жайып.

Найрызбайдан Қабдөш пен жүрген Айтжан,
 Қабдөштер Еңбек Ері ед ісін айтсам.
 Мәшіден Едірес ұлы жалғыз Қорған,
 Ұрпақтар өсіп жатыр бұл баладан.

Тілеуден жас Қатыран Қазиұлы,
 Ашылмас айтылмаса елдің сыры.
 Қозыбақтың қара шаңырағы сонда дейді,
 Сондықтан ол Қатыран зордың бірі.

Сүгірәліден Ойынжан, Дүйсенбектер,
 Қапар мен Ғаббас, Сағит, Сейсенбектер.
 Төлеген, Қуат, Болат, Жұмағазы,
 Сәнізбай, Қайнетұлы бұл Ермектер.

Жетібайдан Мәжит пен Кәкімжандар,
 Ақмадия баласы Ғалымжандар .
 Көшубайдан Дорба мен Сейпи, Қален,
 Сейсенбек, Амангелді, Кәмен, Айдар.

Тарайды Бекұлыдан Ешмат, Әйіп,
 Қайыржан, Ойрат, Сәлім қанат жайып.
 Қапез бен Қабдырақым, Қажакмет,
 Абай мен Ақжол бала өсті ұлғайып.

Қасымов Кәмен, Махмет Телімтаев,
 Қалиев Қален, Зікірия Ырысбаев,
 Тоқбетов Қапез, Ескақ Айтуаров,
 Жаңбыршин Шәкір, Ләмәли Қонарбаев.

Алғашқы коммунистер ед жүзі жарқын,
 Бастаған жаңалыққа Есіл халқын.
 Ұшты да бір ауылдан сегіз қыран,
 Көтерді Көктеректің сыртқа даңқын.
 Жанаттан Байсымақ пен Тиыштыбайлар,
 Ер туған Бораншы мен Сексенбайлар.
 Тізіліп қатарынан төрт ұл өсіп,
 Тараған бір ауыл боп қоныс жайлар.

Бораншыдан Пұсырман, Таңқай өскен,
 Қойбағар інісі екен тетелескен.
 Есіләм, Ескен, Әйкен, Ахмет пен
 Алтынбай, Тетай, Шахмет, Рүстем, Дәстен.

Тиыштыбайдан тарайды Қабен, Шәкір,
 Сексенбайдан Елубай, Әшім ақыр.
 Жанаттың төрт баласы осылайша,
 Біртіндеп ұрпақ жайып келе жатыр.

Құсайын, Жәнен, Марыс Байсымақтан,
Талапкер, Мырзан, Қоспан сол ұрпақтан.
Жанаттан Таңқай өте шешен болып,
Бір жан жоқ сол кісіден сөзі асқан.

Кейінде Сәдуақасов Ғалым болды,
Қадірі ағайынға мәлім болды.
Кешегі өткен соғыс апатында,
Ардақты Отан үшін жанын берді.

Жаманғұлдан Өмірзақ, Құттықадам,
Тір туған кіші інісі Тәттіқадам.
Ләмәли, Шаяхмет, Ермек, Болат,
Қабыкен, Жарқындар жүр бұл атадан.

Шын коммунист Ләмәли Қонарбаев,
Қарсы алды үкіметті қолын жайып.
Сайланып КазЦИК-ке мүше болып,
Атағы аспандады, бағы ұлғайып.

Қайыржан, Амангелді, Әлкен, Сайран,
Тарайды Жұмабай мен Есенбайдан.
Бұлар да Тәттіқадам немересі,
Біртіндеп өсіп-өніп, қанат жайған.

Өмірзақтан Сақбаев Нақай қалған,
Ұрпақ жоқ Молдашұлы Зұлқарнайдан.
Жиырма екі жасқа жаңа толған кезде,
Арадан алып кетті өткен майдан.

Саятшы болған асқан Құттықадам,
Жұрымбай мен Досқана туған одан.
Жұрымбайдан – Аманбай, Зия, Ыбырай,

Қаппас пен Темірғали ұрпақ қалған.
 Жомарт еді Аманбай Балтабаев,
 Ақжарқын адам еді таңғажайып.
 Қырық жеті жасында өтті дүниеден,
 Қадірлі туыстарым қалды азайып.
 Досқанадан Найманбай, Үсенбайлар,
 Көлбақа, Қарабай мен Нысанбай бар.
 Қарабайдан ұл болмай төрт қыз туып,
 Басқа елге тұрмыс құрып кеткен жай бар.

Нұртаза, Нұрпейіс пен Нысанбайдан,
 Мұқатай, Ескен, Совет, Үсенбайдан.
 Ерғали, Қадір, Фазыл Көлбақадан,
 Сейтен мен Қапез, Санақ Найманбайдан.

Нұрпейістен Омар мен Қоспан аға
 Ибрагим Омардан өскен бала.
 Досбол мен Ербол, Найман Ибрагимнен,
 Жігіт боп өсіп келед жаңа-жаңа.

Өзім атым Нұртазин Ахметжан,
 Қайратым бар жігіт боп келе жатқан.
 Жалғызым өссе жайнап, жігіт болып,
 Менің де атым қалмас осы саптан.

Еншілес інім менің жалғыз Ғаббас,
 Екеуміз де сақайып болдық ақ шаш.
 Қайратым мен Ғаббастың Талғаты өссе,
 Бұлар да еншілес боп, жігін ашпас.

Ол билік келіндердің қолында ғой,
 Ағайынға мейірімді болуда ғой.
 Маңдайға жақсы келін пайда болса,
 Біткен бақ, бар дәулетің орнында ғой.

5. БӘЙШМБЕТ

Бәйшмбеттен Тока мен ер Уанас,
Жоламан, Жетім, Төбет, батыр Айбас,
Бір сөзді, бір ауызды болған олар,
Айтылған сөздерінен өмірі таймас.

Уанастан Уәли мен Тасмағамбет,
Жетібай, Ғаббас, Шери, Баймағамбет,
Нұрғали, Қасым, Шора, Әбілқайыр,
Бекжан мен Уақит, Қанаш, Шаяхмет.

Төбеттен бір тайпа ел - Сары тарап,
Тілеу мен Жолымбеттер соған қарап,
Жолымбеттен Биттіғұл, Қоспандары,
Тілеуімбеттен Шоқат пен Мұқан қалад.
Тәшкен, Кәрім, Кәртай Ерсарыдан,
Теміртас, Мәлік өсіп, ел дамыған.
Байғабыл, Тілеуғабыл ұрпақтары,
Сарыға қосылады ол да әріден.

Токадан бір тайпа ел Түшке тарап,
Атақты Сарықамыстан орын алады.
Кедейден Қожамбеттей ақын шығып,
Байларға батыл жырмен жара салады.

Жүргендер Жұма, Әлен, Игібайлар,
Қайыржан, Зәми, Кәрім, Қасым, Омар,
Жақан мен Қабидолла, Қажымұрат,
Әуіпіжан, Биғали мен Малғаждарлар.

Айбастан тарағандар Қойайдарлар,
Бекайдар, Байғара мен Жылқыбайлар.
Олардан Қапаш, Қонтай ұрпақтары,

Орынбай, Ахмет пен Жақсыбайлар.
 Ер болды Айжарқынның Ғаббастары,
 Иманжан, Қатилар ел бастады,
 Мегенов Қожақмет балуан болып,
 Күресте одан ешкім күші аспады.

Жоламаннан Дәулетай өскен екен,
 Тұрмыстың тар тұсауын шешкен екен.
 Жігерлі төрт ұл туып, ер жеткен соң,
 «Кедейлік, хош, аман бол» дескен екен.

Дәулетайдан Қайдауыл, Алдаберлі,
 Қабай, Тұяқ, Алдияр, Тәйірберді.
 Есекемен екеуі жедел өсіп,
 Бәйімбет деп аталды бүкіл елі.

Дәулетайдан Есеке мырза болған,
 Балуан жуан Жүніс жүрген одан.
 Есілбай парламентке мүше болып,
 Еңбегіне бүкіл ел риза болған.

Қайдауылдан Сырымбет нақ Қангелді,
 Марқаштан Тілеуімбет, Сәмбет өрді.
 Сәмбеттен Байғабыл мен Тілеуғабыл,
 Жанғабыл, Байғабылдар содан өрген.

Тарайда Жайық ауылы Байғабылдан,
 Ақжігіт, Жәкебайлар Байғабылдан.
 Молдағұл жүз он екі жасқа келген,
 Туыпты Сәмбет ұлы Жанғабылдан.

Тілеуімбеттен Жылқыбай, Қожахмет,
 Жүсіп пен Мағауия, Мейрамға кеп.
 Байкенже, Уәли, Мұқан, Кенебайлар,
 Бәрі де Тілеуімбеттен өсіп-өнеді.

Мақаштан Әбілжандар, Ахметтің,
 Сибан мен Әубәкірі Тоқпанбеттің.
 Байтілеу, Ахметжан, Әбдіғали Баженовтың,
 Ғалым аты жайылып көпке жетті.
 Букетов Евнейлер Сырымбеттен,
 Алыпқаш аталары батыр өткен.
 Ақмәди Мизамбаев Бәйміш пенен
 Төлеген Алматыда қызмет еткен.

Тәйірбердіден Құлеке шыққан батыр,
 Дұшпанына түсірген заман-ақыр.
 Сәкен, Қошан, Темірбай, Қабдірашит,
 Уәп, Бікән, Шәмештер келе жатыр.

Шал ақын Құлекеден туып өскен,
 Арқада ақын жыры желдей ескен.
 Үлгілі, өнегелі көп сөздерін,
 Шығармай жүргендер бар әлі естен.

Кенжесі Тәйірберді Қожаберген,
 Қайролла Қажытаев Нәбилермен.
 Рамазан, Рақым, Қайнет, Имаш пенен
 Қаратай, Бопыш, Сабыр, Сәлтай өрген.

Жұмағұл, Молдахымет, Бурабайдан,
 Өмірбай, Қабен, Қабыкен қанат жайған.
 Баласы Молдахмет, Нүркелерді,
 Арадан алып кетті өткен майдан.

Тілкеден Сұраған, Ахметжан,
 Ғазез, Шери, Шәріп пен жүр Айдархан.
 Азамат соғысының ардагері,
 Партизан кешегі өткен Қарамұқан.

Алғашқы айтып өткен Алдаберді,
 Мендеке батыр өсіп, соңына ерді.
 Одан туып Акқоштар, Құттықадам,
 Құлметен Байжан менен содан өрді.

Құлметеннен Өміртас, құдам Есет,
 Өмірсейіт, Сейітқали бірге өсед.
 Құттықадам ұрпағы бұл жүргеннен,
 Әушәкім, Белгібай мен Шақа десед.

Аққошқардан Дайыр мен Шалабайлар,
 Әлімгерей, Арыстан, Аяғандар.
 Қасым, Кәкім, Қоңқақтар немерелес,
 Ұрпағы өскен тарап бай адамдар.

Байжадан Қуандық пен Қуат, Дайыр,
 Сәдірбек, Бұлғадыр мен өсті Майыр.
 Әбілхан Төребеков Қуандықтан,
 Немере ақын Уахит асқан шәйір.

Жасында қызметкер боп қумады өлең,
 Әйтпесе Уахит асқан жырға терең.
 Ендігі қалған күнге ерінбесе,
 Жазады талай дастан, оған сенем.
 Қуаттан Ғарифолла Жұмабаев,
 Мерекс, Есмағызым өсті ұлғайып.
 Дайырдан Күнту, Шәріп, Ережептер,
 Майырдан Байсал өсті канат жайып.

Бұл күнде Бұғадырдан Ниетжандар,
 Туысы Аяжанов Қалихандар.
 Мамырбай Иманбегі Садырбек пен,
 Шет жайлап осы күні жүрген жандар.

Қабайдан Айтқожа мен Барғана екен,
Нарбота, Ерке атақ алған екен.
Тараған Айтқожадан Шортай, Сабыр,
Есіләм, Әли, Жәки ұрпақ екен.

Нақтан Қази, Бейсембі Барғанадан,
Арғын, Қоңқаш Еркеден қалған адам.
Қошқарбайдан Шортанбай туып, өсіп,
Қадірлі жас ұрпақтың бірі болған.

Нарботадан Бадана, Бостау өсед,
Естекен, Қадірәлі және Әсет.
Қаражан, Ырыспай мен Темірғали,
Рақымжан аталары бірге десед.

Қабайдың ұрпақтары Тайшық батыр,
Жұмабек Дәуренбеков одан ақыр.
Тоқмурзин Тайжан бәрі түбі бірге,
Осылай Қанат жайып келе жатыр.

Жаназар, Шортан тарап бұл Қабайдан,
Ақытай, Қабдоллалар Ашамайдан.
Ескендір, Бәсәри мен Шәкен, Бота,
Шортайдың ұрпақтары соңғылардан.

Тұяқтан Елемес пен Құлмырза бар,
Серәлі әнші Ерғали Сейітқожадан.
Жүніс пен Балахмет, Әбу, Мәкіш,
Қарибек, Нөсербайлар бір тараған.

Құлмырза жас күнінде жайнап өтті,
Бұл күнде тоқсан беске жасы жетті.
Алтынды тот баспайды деген анық,
Көкелеп оны аймағы құрмет етті.

6. ҚАРАУЫЛ

Нағашым сегіз ата Қарауылдан,
 Бірнеше елге әйгілі ақын туған.
 Орынбай, Ақан сері, Молдахмет,
 Ыбырай – жүрген жері болған думан.

Қарауылдан Амандық, Найқы, Мәшек,
 Мәшектен Құрманғожа, Құланшы өсед.
 Құрманғожа баласы Қарашамен,
 Есенбай деген ақын содан өсед,

Құланшыдан Құлымбет, Бөлекей Қарт,
 Апанай Қоңыршамен Тұңғатарлап.
 Есенбайдан Әлмәмбет, Щүңғырша боп,
 Алдиар Қожым елі келді тарап.

Әлмәмбеттен Айтқожа, Жақсылық пен,
 Алдиардан Елшібск, Тынымбектер.
 Әлібек, Тоғұзақ пен төрт ұл өсіп,
 Сағасын Сырымбеттің мекен еткен.

Айтқожадан Қалдаман, Тоғай келген,
 Шежіре кімге айтуға оңай келген.
 Жақсылық пен Майтабар, Баян, Төкен,
 Құлтабар, Құдайберлі, Өтеп ерген.

Қарашадан Байқошқар, Қанай, Бөкен,
 Үлкен ұлы Балуан, Аю екен.
 Еншібектен Аққозы, Тілеу болып,
 Осылай қанат жайып келеді екен.

Қожымнан Қосабай мен Біржан туған,
 Арыстанбай талайды сөзбен буған.
 Қабайдан Есен менен Қосан туып,
 Жарқын көлі жағасын еткен думан.

Қожымнан Қожамжар мен Қарасері,
 Аққозы, Тілеу, Тыныбек туысы еді.
 Мүбәрәк, Сәлім, Қапез, Әлкен, Есім,
 Қожамжар ұрпағынан жүргендері.

Аққозыдан Жанат пен Айтмағамбет,
 Тілеуден Шубай, Ботай, Төкендер ед.
 Тынымбектен Ұлбала, Арғын, Ботай,
 Тоғжандар жайнап өскен жалынды ер ед.

Қарасеріден Молдахмет, Тырби ұлы,
 Атақты орта жүздің ол бұлбұлы.
 Ақбұзау, Ерғара мен Жаңбырбайлар,
 Сұраған, Мұрат одан жүргендері.

Халық білед осы елдік Кәкімбекті
 Атағы бүкіл елге тарап кетті.
 Үкілі Ыбырайды жырға қосып,
 Тамаша тамылжытып, машық етті.

Қожымның басқа атасы тарамалды,
 Жинауға оған уақыт қарамалды.
 Көріп ем біраз жаннан сұрастырып,
 Ата терген білгіштер шыға алмады.
 Ботан, Шора, Шоқтыбай қарттан тарап,
 Шоқтыбайға Андағұл, Қожа қарап.
 Қалмақшы мен үшеуі содан өріп,
 Көшей, Қантай, Сәділер содан тарад.

Көшейдің жүрген жері күнде думан,
 Сырымбет саясында сауық құрған.
 Көшейден Төлебей мен Түтелбайлар,
 Атақты Жарылғап пен Өтеп туған.

Бәйе мен Молдағали Түгелбайдан,
 Жан емес жас күнінде бағы тайған.
 Ғалымжан, Ақкөл, Диан, Емтихандар,
 Ақмолла бәрі туыс бір атадан.

Абыздан нағашы атам Шағыр қажы,
 Өмірдің белгісіз ғой көп пен азы.
 Сүлеймен, Мәлім, Елжан, Мүсәйіптен,
 Дәм таттым, нағашылап қысы-жазы.

Жарылғаптан Жарман мен Есқак, Кеңес,
 Абыз бенен Жарылғап немерелес.
 Қалихан, Орманбек пен Жұмағали,
 Орынбай, Қайрат, Жомарт және Едірес.

Туыпты Төлебайдан би Нұралы,
 Тарайды Нұралыдан Бердіәлі.
 Малдыбай, Түмен, Тайлақ, Мойнақ болып,
 Өсіпті Бердіәліден мұның бәрі.

Мойнақтан Қойшыбай мен томпақ қалған,
 Томпақ қарт аты шыққан қас балуан.
 Жетпісінде жас жігітті топта жығып,
 Газетте облыстық орын алған.

Туыпты Бабас, Өтеп Малдыбайдан,
 Бабастан үш ұл туып шаңырақ жайған.
 Қошқарбай, Ескендір мен Назар өсіп,
 Құнанбай, Ақылбайлар Тілеубайдан.

7. КЕРЕЙ

Керейдің ұлы әкесі Ошыбай би,
 Үстем боп бір тайпа елге көргені сый.
 Бөлінген үш буынға керей елі,
 Абақ пен Қара Керей, Уақ Керей.

Абақ Керей – бұрма сөз, Аппақ Керей,
 Ашамайлы ұрпағы Қаракерей.
 Жаубасардан тараған ұрпақтары,
 Түгелден деп атайды Уақ Керей.

Уақтан аты шыққан Жаубасар ер,
 Жаубасардан тарайды Уақтай ел.
 Еркөкше, Ер Қосай мен Қамбар батыр,
 Сарбаян Саршаменен бәрі бір ел.

Еркөкше батыр болған асқан саңылақ,
 Жауына қарсы тұрған «Жаубасарлап».
 Қалмақтың жауыз ханы қонақ етіп,
 Қапыда өлтіріпті батырды алдап.

Бір мың төрт жүз жиырмасыншы жылы екен,
 Атақты Еркөкшедей батыр өткен.
 Профессор Никоновтың кітабында
 Еркөкше – «қас батыр» деп, баға берген.

Уақтың жері де мол, елі де көп,
 Ерекше аты шыққан ері де көп.
 Амал не жүйесімен тарататын,
 Қолыма менің түскен шежіре жоқ.

Он екі ұлдың атасы керей Абақ,
 Ержастанбай, Меркет пен Шеру, Жәдік.
 Қарақас, Малқу, Сарбас, Ителменнен
 Шимойын, Шұбарайғыр, Ерқоңсадақ.

Бұл күнде ол ұрпақтар Қытай жақта,
 Ол күнде кім кетпеді әр тарапқа.
 Бір жерді мекен етіп отырарлық,
 Болды ма мүмкіншілік ол уақытта.

Қаракерей дегенің Ашамайлы,
 Туыпты одан Төбе, малға байлы.
 Төбеден Жанай атты бала туып,
 Жанайдан Жарғақ туды деп баяндайды.

Жарғақтан Танаш атты шешен туған,
 Сайысқан шешендердің тілін буған.
 Көшебе, Балта, Сибан Тарышы өсіп,
 Олар да атасының жолын қуған.

Көшебеден Әлмәмбет, Жаңбыршы өсед,
 Әлмәмбет бұл арадан кеткен десед.
 Жоламан, Таузар, Ораз қатарымен,
 Үшеуі Жаңбыршыдан туып өсед.

Тарайды Тарышыдан Смайыл бай,
 Үш ұлы Смайылдың тетелес, сай.
 Өрбіген орта жүзге қанат жайып,
 Ақсары, Күнсары мен Елтезағай.

Туыпты Ақсарыдан Еменәлі,
 Нұрымбет Есембақтан би Нұралы.
 Үлдізер, Ақпанбет пен Дәулетімбет,
 Тоқымбек, Ырысбекпен тегіс бәрі.
 Нұралы деген елден Біржан өскен,
 Біржан сал әні асқақ, желдей ескен.
 Мың сегіз жүз тоқсан бір жылдың саны,
 Сол жылы дүниеден Біржан көшкен.

Тараған Үлдізерден Бике екен,
 Болыпты Бике шешей сөзге шешен.
 Тараған Үлдізерден ұрпақтары,
 Сондықтан Бике елі деп атайды екен.

Ырысбектен Алдай мен Нияз тарап,
 Қантай мен Қасаболат оған қарап.
 Алдайдан Қараби мен Айдос, Мәрі
 Қарабиден Жабайдай өскен ұрпақ.

Жабайдан Сексен, Тоқсан, Мыңжасарлар,
 Олардан Бопаш, Әбу, Файзуллиндер.
 Керемет шешен болған Тоқсан бидің,
 Сөздері бар ұрпаққа үлгі болар.

Сәбит, Ғабит руы Керей Сибан,
 Ерекше мақтау айтар сөзге сыйған.
 Қазақтың әдеби сөз қазнасына,
 Еңбектері ерекше нұрын күйған.

8. ҚЫПШАҚ

Батыр Қыпшақ жауларын қырған түйреп,
 Найза алып кірген тобы қалған сиреп.
 Волга мен Донның бойын төрт жүз жылдай,
 Ерлікпен Қыпшақ елі келген билеп.

Бір мың үш жүз жылдардын шамасында,
 Алтын Орда Қыпшақтың қол астында.
 Елу жылдай билеген ерлікпенен,
 Өгіз хан мен Шыңғыс хан арасында.

Жазушы әлі – Омар, заты – араб,
 Қыпшақтың батырларын мақтап жазад.
 «Моңғолды маңайлатпас еді» дейді,
 Қыпшаққа қосылғанда бүкіл қазақ.

Үш тарапқа тарайды Қыпшақ елі,
Ішінде Қарақыпшақ батыр-ері.
Құланқыпшақ елі мен Сарықыпшақ,
Орта жүзде мекендеп жүргендері.

Кейінде сегіз ру тарап алып,
Торайғыр, Тұйақшы мен Қарабалық.
Көлденен, Танабұға, Қытабек пен
Көкбөрік, Бұлтұлы боп тарауы анық.

Қыпшақтың Мәлім деген ханы болған,
Жылдары мың үш жүз жиырмасыншы, әрі болған.
Өзбектің Дольмбиян деген қызы
Іздеп кеп Мәлім ханның жары болған.

Өзбек пен Қыпшақ солай ілік болған,
Қолдасқан түбі бірге түрік болған.
Көршінің көмегімен күшейіп ап,
Елу жыл Мәлім ірі ұлық болған.

Мың сегіз жүз сексенінші жылдың саны
Аты Әйгілі Ыбырай Алтынсарин.
Қазақтан болған дейді Россияда,
Үш жүз сексен жеті мың түндік саны.

Жүз жетпіс мың түндігі орта жүздік,
Алпыс сегіз мыңы оның Арғын, біздік.
Алты арыстың ішінде Арғын елі,
Көп екен басқа рудан ерекше үздік.

9. НАЙМАН

Найманнан үш ұл өседі,
Аристов былай шешеді:
Елата, Токпан, Өкірешті,
Найманнан туған деседі.
Келбұғы мен Кетбұғы,

Төлегетай, Сүгірші,
Елата, Өкіреш ұлдары.
Бұл сөзіне жүгінсек,
Қаракерей Матай мен,
Садыр, Төртуыл төртеуі
Төлегетай ұрпағы.
Сүгіршіден үш бала,
Бағаналы, Балталы.
Үшіншісі үлкені,
Ергенекті атанды.
Ергенектің ұлдары,
Сарыжомарт, Бура, Көкжарлы,
Сегізінші ғасырда,
Билеген Ертіс, Байкалды.
Мың екі жүз үшінші
Жылы келіп Шыңғысқан,
Наймандарға тиісті,
Қумақ болып Байкалдан,
Байкал көлі күңіреніп,
Көлемі болды қан майдан.
Найман оңай болмады,
Көмек алып Қытайдан,
Бір жыл бойы соғысып,
Найманнан өлді Даян хан.
Даян ханның баласы,
Кішіұлық енді салып жан,
Кішіұлықтың ағасы,
Көмекке келді Бұйрық хан.
Бұйрық хан асқан батыр ед,
Сан ұрыста шыныққан,
Екі жылдай соғыста,
Оққа ұшты ол да қырсықтан.
Намыстанып Кішіұлық
Одан сайын ширыққан.
Ел сүйсініп қолдады,

Кішіұлықтың ісіне.
Шабысқан жауын қаусатты,
Шошынып кіріп түсіне.
Кішіұлықтың ерлігі,
Ерекше елге байқалды.
Мың екі жүз сегізінші жылдары
Моңғолдың бетін қайтарды.
Үздіксіз он жыл соғыста,
Ел дәулеті шайқалды.
Жебеқоян дейтұғын
Асқан жылпос сайқалды,
Шыңғыс хан берген бұйрықпен,
Тыңшылыққа аттанды.
Жебеқоян келді де,
Өтірік дос боп, тайпалды.
Сезбей қалды Кішіұлық
Бұл әзәзіл сайтанды.
Аңдыған жау алмай ма?
Көп күтіп жүріп бір сәтін.
Басын кесіп алады,
Ұйқыда жатқан батырдың.
Қолбасшысыз қалың қол,
Жау күшіне шыдамай,
Шашыранды соғысып,
Тозды, басы құралмай.
Наймандар қашты Байкалдан,
Топ-топ болып қосымен.
Моңғолдар қалды мәз болып,
Орындалған өшінен.
Шаруасы күйзеліп,
Айрылды халық есінен.
Көп Найман барып табысты,
Қытайлық қалың досымен.
Қозы-Көрпеш зираты,
Аягөзден табылған,

«Руы – Найман» деп онда,
 Қара тасқа жазылған.
 «Мың сегіз жүз жетінші
 Жыл еді» деп зерттеген,
 Радлов деген ғалымның,
 Еңбегі бар ертеден.
 Тарихта үлкен мәні бар,
 Монғолмен өткен бұл майдан,
 Халық аузына таралды.
 Қырғызды жеңген Ер Найман.
 Бура Найман – Ақ Найман,
 Мырза, Семіз, Күн Найман,
 Бүйіқара, Жуанбұт,
 Құран, Киік, Ор Найман,
 Қамаркүл, Қожа, Жігер де,
 Он екі ата ел – Найман.
 Найманның өзін күйзелткен,
 Монғолмен болған қан майдан.

10. ҚОҢЫРАТ

Оразкелді, Тоқболат, Байлар, Жандар,
 Күлжеге, Етім, Бөшмен, Жаманбайлар.
 Қарақұса, Құйысқансыз он ата боп,
 Қоңыраттан таралған осы жай бар.

Еңбегін Аманжолов Сәрсендердің,
 Шежірс-өлең етіп, елге бердім.
 Қолымда деректерім толық болмай,
 Таралмай қалды ұрпағы біраз елдің.

Нұртазин Ахметжан өзім атым,
 Құралды көп еңбекпен осы хатым.
 Алпыстың асқарынан асқан жылы,
 Арнаған ұрпақтарға АМАНАТЫМ.

1970 жылы жазылған.

Мазмұны

1. Алғы сөз орынына.....	3
2. Шежіре-дастан (кіріспе).....	5
3. Орта жүз.....	8
4. Арғын.....	8
5. Құдайберді.....	12
6. Ырсай.....	15
7. Бәйімбет.....	23
8. Қарауыл.....	28
9. Керей.....	31
10. Қыпшак.....	33
11. Найман.....	34
12. Қоңырат.....	37

Кітапшаны баспаға дайындаған Қобылан қажы Хамзаұлы
Хамзин, зейнеткер, Қазақстан жазушылар одағының мүшесі,
ақын Ахметжан Нұртазаұлының туысқаны, жерлесі

Кітапшаның редакторы Қобылан Хамзин
Корректоры Зәуре Ақанқызы

Баспаға 2007 жылы тапсырылды, сол жылы басылып шықты.

Петропавл қаласы, 2007 жыл

